

La ciutat encerclada

L'Ajuntament de Tortosa ha adquirit l'anomenat castell de Tenasses. Tenasses formava part de les fortificacions militars que encerclaven la ciutat i va ser adquirit per onze empresaris locals l'any 1971 quan l'exèrcit es va desfer de totes les propietats que tenia. Ara, al cap de 43 anys, han canviat les pedres en ruïnes per un solar edificable a la zona de l'eixample. De l'extrem nord a l'extrem sud de la ciutat. Un bon negoci.

Josep Bayerri Raga

Des dels anys 80 del segle passat, la ciutat començà a fixar-se en el seu patrimoni militar (castells i muralles) i augmenta la consciència ciutadana de que calia preservar-lo. Va ser l'Associació Amics dels Castells la que va forçar, l'any 2009, l'aprovació el Pacte pel Patrimoni Històric per tal de conservar i, en la mesura del possible, recuperar els imponents vestigis militars i incorporar al projecte, a més a més de l'Ajuntament, altres administracions públiques. Les actuacions van concentrar-se en les avançades de Sant Joan i entorn del castell de la Suda, però poca cosa més.

Tortosa fou ciutat fortificada des dels orígens. S'hi han trobat muralles sarraïnes i medievals, però la major part de fortificacions és d'època moderna, quan l'artilleria va revolucionar les accions militars. A finals del *xviii*, després dels setges del 1640-48, es van refer els

castells seguint les tècniques de l'enginyer militar francès marquès de Vauban. D'aquesta època són els fortins d'Orleans i del Bonet i les avançades de Sant Joan. La darrera construcció fou justament el castell de Tenasses. En totes les conteses bèl·liques, l'ocupació de Tortosa esdevenia transcendental per als contendents. No de bades el nom de Tortosa figura esculpit a l'Arc de Triomf de París com una de les grans victòries de l'exèrcit napoleònic. Fins a darreries del segle *xix*, Tortosa fou plaça forta de primer ordre, de les més importants del país, clau per al control de les comunicacions entre la frontera i el sud peninsular i l'accés a l'interior per la vall de l'Ebre. En això rau la seua importància i també la seua misèria, perquè, en cada guerra, la ciutat resultava destruïda i calia començar-ne de nou la reconstrucció.

A meitats del *xix* hi havia govern militar (l'actual casa Vericat, a la plaça de la Pau, abans plaça d'Armes) i el governa-

dor tenia la categoria de mariscal de camp (ara seria general de divisió). La guarnició superava el mig miler d'hòmens, amb un regiment complet d'infanteria (a les casernes on avui s'aixeca l'hospital), destacament d'artilleria (als Reials Col·legis), comandància d'enginyers (on ara hi ha el mercat del peix), administració, sanitat i hospital militar i correccional amb presó militar (al castell de la Suda). Era zona de reclutament amb el comandament d'un batalló de reserva i, tanmateix, cap de província marítima adscrita al Terç Naval de València, que abastava la façana litoral des del cap de terme (Vandellòs) fins al castell de Peníscola. La importància era també institucional, com ho demostra el fet que, en produir-se l'intent de cop d'estat del general Ortega, el desembarcament a Sant Carles de la Ràpita (1860), aquest fou detingut més enllà de Saragossa, però se'l va portar a Tortosa, on fou jutjat en consell de guerra i afusellat als murs del

Es fa difícil creure que ara l'Ajuntament actuarà per preservar el castell de Tenasses quan no fa res per evitar la ruïna dels d'Orleans o el Bonet.

castell de la Suda.

Totes les fortificacions (Orleans, pla de Sitjar, Bonet, avançades de Sant Joan, la Suda, torre del Cèlio i Tenasses) estaven connectades per muralles i, possiblement, per passadissos soterranis desconeguts. A la ciutat s'accedia per set portals que es tancaven a la nit, un dels quals, al cap de pont de Ferreries, protegit per un fortí. En aprovar-se els eixamples, bona part de les muralles va ser enderrocada (interior del Rastre, 1877; Remolins, 1877-85; Temple, 1878-87; cap de pont

Ferreries, 1882; Orleans, 1892) i les muralles i castells van anar perdent tot interès, i va començar un procés de degradació i ruïna que ha durat més d'un segle, amb el daltabaix pel front de guerra l'any 1938. Joies de l'arquitectura militar, propietat de l'Ajuntament, com Bonet i Orleans, s'estan actualment ensorrant lentament, any rere any. També passava el mateix amb Tenasses sense que ningú n'exigís les mínimes actuacions de manteniment als seus propietaris. Potser ara, l'un per l'altre, tots tindran més sort. ■